

SUDANGO INFERNUA

Milaka biktima eta gosete izugarria
uzten ari den gerra ahaztua

AFRIKA / Ibai AZPARREN

Iazko apirilaren 23an, Gobernuak zuzendutako Sudango Indar Armatuen eta Laguntza Azkarreko Indarren (RSF) arteko tiroketa batez, Khartum hiriburuan, biztanleria zibilaren babesaren kolapsoa eragin duen gerra hasi zen. Orduz geroztik, milaka pertsonak indarkeria, hilketak, tortura eta sexu-indarkeria jasaten dituzte egunero Sudanen, osasun-langileen eta instalazio medikoen aurkako etengabeko erasoen artean.

«Bonbak nonahi erortzen ziren eta soldaduak etxeetan sartzen ziren. Jende asko ikusi dut hilda. Nire etxetik gertu ere bonba bat erori zen. Familiako bost kide galdu nituen: bi emakume eta hiru gizon. Bonba bat erori zitzaien etxean lotan zeudenean. Denak hil ziren», kontatu zien Sudango errefuxiatu batek Mugarik Gabeko Medikuei (MSF) Khartumeko borroken lehen orduei buruz.

Erakunde horrek "Pertsonen aurkako gerra, gatazkaren giza kostua eta Sudango indarkeria" txostena argitaratu zuen uztailean. Bertan, Armadak, RSFk eta haien aliatuek herrialde osoko biztanleei indarkeria beldurgarria eragiten dietela nabarmendu du. Izan ere, gerrak biktima kopuru katastrofikoa eragin du, baina zauritutako edo hildako pertsona guztien kopuruaren inguruko kalkuluak ez dira guztiz zehatzak momentuz.

Ia urte eta erdiz, Armada eta RSF aurrez aurre izan dira Khartumen eta inguruko hirietan, eta bien artean gutxienez 14.000 pertsona hil dituzte, NBERen arabera. Tom Perriello AEBetako berriemaile bereziak, ordean, egungo kalkuluak hamar aldiz biderka ditzaketen

zifrak aipatzen ditu: gerraren hasieratik 150.000 pertsona hil dira herrialdean. Gainera, gerrak desplazatuen munduko olaturik handiena eragin du, zortzi milioi pertsona baino gehiagok etxetik ihes egin behar izan baitute (bi milioik baino gehiagok muga zeharkatu dute inguruko herrialdeetara). Gainera, NBERen kalkuluen arabera, 25 milioik herrialdeko biztanleriaren erdiak laguntza humanitarioa behar dute lehenbailehen.

MSFk Sudango zortzi estatutan egiten du lan, eta txosten horretan adierazi duenez, bere laguntza jasotzen duten ospitaleetako batean soilik, Omdurmango Al Nao ospitalean, Khartum estatuan, gerrako 6.776 zauritu artatu zituzten 2023ko abuztuaren 15etik 2024ko apirilaren 30era bitartean. Horrek esan nahi du egunean 26 pertsona artatu zituztela, batez beste. Erakundeak milaka paziente tratatu ditu gatazkarekin lotutako lesioengatik herrialde osoan; gehienak, leherketek, tiroek eta labankadek eragindakoak.

Al Nao ospitaleko osasun-langile batek hiriko gunebatean izandako bonbardaketa baten ondorioak deskribatu zizkion MSFri: «20 pertsona inguru hil ziren ospitalera iritsi eta handik gutxira. Izan ere, batzuk hilda iritsi ziren.

Gehienak eskuak edo hankak zintzilik iritsi zitzaizkigun, moztuta. Kasu batzuetan, larruazalaren zati txiki batek baino ez zituen gorputz-adarrak lotuta. Paziente bat hankarik gabe iritsi zen; harekin zihoan pertsonak falta zitzaion gorputz-adarra zekarren eskuan».

Osasunaren Mundu Erakundearen arabera, osasun-zen-

troen %70-80k ez dute funtzionatzen, eta horrek esan nahi du herritarrentzako osasun-arreta «oso mugatua» dela, MSFren arabera. Gerraren krudeltasunaz gain, herrialdea -45,6 milioi biztanle, gehienak musulmanak-, munduko pobretuenetako bat da, eta larrialdi klimatikoak gehien mehatxatzen dituenetako bat. Beti potentzien atentzioa erakarri du bere baliabideengatik, batez ere urre eta goma arbiarragatik (munduko lehen ekoizlea da Sudan; akaziatik ateratzen da eta koka kolaren funtsezko osagaia da).

SEXU-INDARKERIA...

MSFren txostenak sexu- eta genero-indarkeriari buruzko datu ikaragarriak ditu, bereziki Darfurren gertatu direnak. Erakundeak, iazko uztaile eta

2023ko azaroaren hasieran gatazkak eztanda egin zuenean etxetik ihes egin behar izan zuen familia bat.
MSF

abendua bitartean, Sudango mugatik gertu dauden Txadeko errefuxiatu-esparruetan sexu-indarkeriatik bizirik atera ziren 135 pertsonari egindako inkestaren arabera, %90ek erasotzaile armatu baten abusua jasan zituen –%50ek bere etxean– eta %40k, hainbat erasotzailerena.

Ondorio horiek bat datoz Sudanen geratu diren eta bizirik atera diren pertsonen testigantzekin, eta erakusten dute emakumeen aurkako indarkeria nola gertatzen ari den haien etxeetan eta handik ihes egiteko desplazamenduetan.

Honela deskribatu zituen MSFko paziente batek Gedarefeko gertaerak 2024ko martxoan: «Gure auzoko bi neska gazte desagertu ziren. Gero, nire anaia bahitu zuten, eta etxera itzuli zenean, esan

Tom Perriellok, AEBek Sudanera bidalitako mandatari bereziak, ohartarazi duenez, litekeena da 150.000 pertsona inguru hil izana 2023ko apirilean hasitako gerran

Ihes egitera behartu dituzten pertsonen kopurua zortzi milioitik gorakoa da, eta horietatik bi milioik Sudango mugaren bat zeharkatu dute

zuen bera bahitu zuten etxe berean zeudela bi neskak, eta bi hilabete zeramatzatela han. Esan zuen entzun zuela gauza txarrak egiten zizkietela, neskatoei egiten dizkieten gauza txar horiek».

...ETA INDARKERIA ETNIKOAK

Txostenean jasotako testigantzek, halaber, Darfurreko biztanleriaren aurkako indarkeria etniko selektiboa aipatzen dute. Nyalako (Hegoaldeko Darfur) biztanleek deskribatu zuten nola, 2023ko udan, miliziak etxez etxe ibili ziren, arpilatzen eta pertsonak jotzen eta hiltzen, fokua masalitengan eta etnia ez-arabiarretako beste pertsona batzuegan jarrita.

«Gizonak pistolekin armaturik eta RSFren kamuflajeaz jantzita zihoazen... Behin baino gehiagotan sastakatu ninduten eta lurrera erori nintzen. Etxetik irten zirenean, lurrean etzanda nengoela, begiratu zidaten. 'Hil egingo da, ez galdu zuen balak', esaten entzun nien, haietako batek zapaltzen ninduen bitartean», kontatu zien Nyalako paziente batek MSFko taldeei.

Izan ere, Sudango Armadak eta RSF indar paramilitarrak duten gatazkaren barruan, Human Rights Watch GKEak azken horiei leporatu die «garbiketa etnikoa» burutzea Geneina bezalako hirietan

MSF erakundeko kide bat, Sudango osasun-zentro batean izandako kalteak ebaluatzen.
MSF

–Mendebaldeko Darfur estatuko hiriburua–. «Geneinatik heldu ziren zauritu askok esan ziguten miliziano arabiarrek, bereziki, haien aurka zihoazela masalit etniakoak zirelako. Tiro egiten zieten. Kontatu ziguten indarkeria horrek herri eta kontrolpostuetan jarraitu zuela Txaderako errepidean zehar. Masalit komunitateko gizonak tiroen jomuga ziren sistematikoki», adierazi zuen Txadeko MSFko Larrialdi Programen arduradunak.

ARPILATUTAKO OSPITALEAK

Gatazka osoan, ospitaleak modu sistematikoan arpilatu dituzte. Ekainean, Osasunaren Mundu Erakundeak adierazi zuen, iristeko zailak diren eremuetan, osasun-zentroen %20tik %30era bitartean soilik

ari zirela funtzionatzen, baina gutxieneko zerbitzuekin.

Ildo horretan, MSFk, gutxienez, 60 indarkeria-gertakari eta langileen, ondasunen eta zentroen aurkako erasoak dokumentatu ditu. Omdurman-go Al Nao ospitalea hiru aldiz bonbardatu dute, eta maiztzean airez egindako eraso batek bi haur hil zituen El Fasher-eko Baker Nahar ospitale pediatrikoko sabaia erori ostean. Ospitalea itxi egin behar izan zuten.

Sistema sanitarioa herritarren beharrak asetzen ahalegintzen den arren, sarritan erakunde humanitario eta medikoei laguntza ematea eragotzi zaie. Agintariak langile humanitarioentzako bisak errazago ematen hasi diren arren, bizi-arreta medikoa emateko saiakerak blokeatze

burokratikoek oztopatzen dituzte aldizka. Adibidez, funtsezko langileei bidaia-baimenak emateari uko egiten diote, eta hornidurak sartzea eragozten dute.

«Sudango Armadaren eta paramilitarren arteko indarkeria areagotu egiten da eragozpen horien ondorioz. Jendeak gehien behar dituenean, zerbitzuak blokeatu, oztopatu eta itotzen badira, zigiluak eta sinadurak Sudango balak eta bonbak bezain hilgarriak izan daitezke», ohartarazi zuen Vickie Hawkins MSFko zuzendari nagusiak.

«Gerra aurrera eramaten duten alde guztiei dei egiten diegu laguntza humanitarioa areagotzea errazteko eta, batez ere, herritarren aurkako zentzurik gabeko gerra honi amaiera emateko, herritar guztien, azpiegitura zibilen eta etxeen aurkako erasoak be-

rehala bertan behera utziz», ondorioztatu zuen Hawkinsek.

GOSETEA

Hamabost hilabete baino gehiagoko gerraren ondoren, gatazken, desplazamenduen eta laguntza humanitarioa banatzeko zailtasunen konbinazioak gosetea eragin du Sudango Iparraldeko Darfur eskualdean, ehunka mila desplazatu dauden errefuxiatu-esparruetan.

Osasunaren Mundu Erakundeak adierazi zuen, iristeko zailak diren eremuetan, osasun-zentroen %20tik %30era bitartean soilik ari direla funtzionatzen

Haurren %30ek, gutxienez, malnutrizioa dute, eta 10.000tik bi hiltzen dira egunero, erabateko ahuleziaren edo malnutrizioaren eta gaixotasunen interakzioaren ondorioz

Khartumen aireko ikuspegia, borrokak eta indarkeria jasotzen dituenak.
MSF

Unicefeko Gosetea Berrikus- teko Batzordeak (FRC) adierazi du Zamzamen, 400.000 desplazatu baino gehiago dituen errefuxiatu-eremuan, gosetearen lehen deklarazioa egin duela zazpi urte baino gehiagotan. Duela 20 urte monitorizazio-sistema sortu zenetik, mota horretako gosetearen deklarazioa egiten den hirugarren aldia da. FRCK ohartarazi du Sudango beste alde batzuek gosete arriskua dutela neurri zehatzak hartu ezean.

Gosete-deklarazioak komunitate humanitarioaren beldur- rak berresten ditu, eta ekaineko azterketa bati jarraitzen dio. Azterketak elikagai- eta nutrizio-segurtasunean gainbehera dramatikoak erakutsi zuen, 755.000 pertsona hondamendi-egoeran baitzeuden.

Unicefek eta Nazio Batuen Erakundearen Elikagaien Munduko Programak (IEP) ohartarazi dute gero eta arrisku handiagoa dutela Sudango biztanleek –bereziki, haurrek–, gatazka-guneetan (Darfur, Khartum, Kordofan eta Al Jazirah) harrapatuta dauden komunitateei premiazko laguntza ematen ez bazaie. Egoerak kritikoa izaten jarraitzen du, eta kalkuluen arabera, 730.000 haurrek desnutrizio larria jasango dute aurtun.

Gosete-deklarazioak esan nahi du pertsonak, haurrak barne, hiltzen hasi direla eta horrekin lotutako beste gaixotasun batzuk garatzen ari direla. Duela 20 urteko Darfurreko krisian ez bezala, gatazkak eragindako gose-krisi hau herrialde osoan zehar hedatu da, Khartum hiriburua eta Jazirah estatua –lehen Sudango bihitegia zena– barne.

MSFk bezala, Unicefek dio sarbide humanitario oso mugatua dela Zamzameko gosete-

egoeraren arrazoi nagusietako bat. Uztailean El Fasherren kontsumorako prest zeuden elikagai terapeutikoen hornidura nahikoak entregatu bazituzten ere, desnutrizio larria duten 4.000 haur tratatzeko sarbide seguru eta iraunkorrik ez izateak esan nahi du behar- rak izugarriak direla oraindik, eta hornidura humanitarioak ematen jarraitzeko gaitasuna ezin dela bermatu.

SARBIDE ZAILA

2024an, IEPk lau milioi barne- desplazatu eta errefuxiaturi baino gehiagori eman die elikagai-laguntza Sudan osoan –ekainean bakarrik 1,7 milioi ri–. El Fasher, Khartum eta, orain, Sennar estatuan borro- kak areagotu ahala, komunitate humanitarioak laguntza handia ematen ahalegintzen da. Hala ere, euri-estazioak beste konplexutasun maila bat dakar, errepideak urez bete eta igaroezin bihurtzen baitira.

Sarbide zaila duten eremuetan, hala nola Khartum hiriburu- ruan, IEPk sukalde komunita- rioak babesten ditu tokiko bazkideen bitartez eta lagun- tza eskudirutan zabaltzen du, eta Khartumeko egoiliarren- tzako auto-erregistroko proiektu pilotu bat martxan jarri du.

«Sudango leku batzuetan za- baltzen ari den goseteak sufri- mendu ikaragarria eragiten die dagoeneko gerra lazarria- ren eragina jasaten ari diren haur eta familiei», adierazi zuen Unicefeko zuzendari exekutibo Catherine Russelek. Eta gaineratu zuen: «Ibilbide guztiak erabili behar ditugu, gatazkaren lehen lerroak bar- ne. Haurrek ezin dute itxaron. Babesa, oinarritzko zerbitzuak eta, batez ere, su-etena eta ba- kea behar dituzte».